

voor hendie

De laatste agenda van opa Arie

Barbara de Vos

Inhoud

Vooraf	9
De kافت	11
De indeling	12
De advertenties	15
De personalia	19
Het kalendarium	25
Aantekeningen	97
Stambomen	100
Geraadpleegde bronnen	110

Arie de Vos (1941)

Arie van Noordwijk (ca.1968)

Vooraf

In de boedel van mijn moeder, Tonny de Vos-van Noordwijk, die in de herfst van 2019 op 92-jarige leeftijd het leven liet, trof ik de laatste agenda van haar vader, Arie van Noordwijk, mijn opa Arie. Ik zie hem zitten aan de grote tafel met voor zich het piepkleine zakagendaatje van 10.8 bij 6.8 cm, waarin hij met zijn bovenmaatse vingers, de toppen donkerbruin van de teer en nicotine, uiterst nauwgezet iets optekent. De agenda is uitgegeven door de RET, de Rotterdamse Elektrische Tram, sedert 1912 de openbaar vervoersmaatschappij in Rotterdam. Bladerend in het kleine groene boekje ontdek ik een schat aan informatie, zowel van algemene als van persoonlijke aard. Ik word overspoeld door herinneringen en associaties, zonnige en inktzwarte. De agenda is van het jaar 1969, maar is door opa Arie ook gebruikt in 1970 en in 1971, het jaar waarin hij op 71-jarige leeftijd overleed. Ik was toen achttien. Inmiddels ben ik 68 en het is dus om en nabij een halve eeuw geleden dat opa Arie voor het laatst iets in de agenda heeft genoteerd. Hoog tijd om een en ander aan de vergetelheid te ontrukken.

Mijn drie zussen en ik waren gezegend met twee opa's die de voornaam Arie droegen, maar omdat we die van vaderskant opa Vos noemden, leidde dat niet tot verwarring. Behalve hun voornaam hadden onze twee opa's weinig gemeen. Opa Vos was een gedistingeerde, goed geklede bovenmeester in ruste die beschikte over een zeker *savoir vivre*. Opa Arie was wat je in Rotterdam 'een jongen van de zaak' noemt. Na een oneervol ontslag bij voormalig postbedrijf PTT, waarover later meer, is hij tot aan zijn pensionering als niet-gediplomeerd elektricien – door hemzelf uitgesproken als

elektrizijn – werkzaam geweest bij scheepswerf Wilton-Fijenoord in Schiedam. Hij was het type doorsnee Rotterdammer, 'Zo'n doodgewone man met een confectiepakkie an', om met Louis Davids te spreken, zo'n beetje de laatste figuur in je familie van wie je had gedacht er ooit een boekje aan te zullen wijden. Een verkeerde inschatting: ieders leven, ook dat van een doodgewone opa Arie, is het waard opgetekend te worden.

De kافت

Laten we maar eens beginnen met de omslag. Op de voorkant van het slappe neplederen groene kافتje staat het toenmalige RET-logo. Daaronder staat '1969 DE EENDRACHT H.O.V. pers. R.E.T.'. Helemaal rechts onderin staat 'PRIJS 50 CENT'. Dit alles in lichtgrijze letters. Ter ontcijfering van de cryptische afkortingen blader ik door naar de titelpagina. Onder de titel ZAKAGENDA 1969 staat 'uitgegeven door de Herstellingsoordvereniging "DE EENDRACHT" van personeel der Rotterdams Elektrische Tram opgericht 10 december 1909' met eronder adres en telefoonnummer. Onder een sterretje staat dan 'Eigen herstellingsoord "Azareël" te Voorthuizen (Gld.)' en onder een volgend sterretje 'Uitzendingen naar herstellingsoorden en kinderherstellingsoorden'.

Opa Arie kocht elk jaar deze zelfde groene agenda. Hij had naar mijn weten geen speciale banden met de RET, maar de agenda was niet duur (omgerekend zou die nu 2,50 euro kosten), was voor zover ik me herinner verkrijgbaar bij de conducteur in bus en tram en met de aanschaf steunde je blijkbaar een goed doel: een vereniging die een herstellingsoord voor RET-personeel exploiteerde. Mijn oma Alie, Aries echtgenote, is ten minste tweemaal een aantal weken opgenomen geweest in een herstellingsoord in Voorthuizen. Mijn ouders, mijn zus Isabel en ik hebben haar daar meermaals bezocht. Met het openbaar vervoer vanuit Rotterdam een hele reis. Oma en opa zijn beiden nooit werkzaam geweest bij de RET, toch vermoed ik dat oma Alie in Voorthuizen wel in herstellingsoord 'Azareël' verbleef: het gebouw met de neogotische trapgevel, waarvan ik op Internet een aantal foto's aantrof, staat me vrij helder voor de geest. Als ik het bij het rechte

eind heb, zou dat voor opa Arie een extra reden kunnen zijn geweest om jaarlijks juist deze agenda aan te schaffen. Of mijn herinnering klopt, kan ik bij niemand meer checken omdat tot mijn verdriet behalve mijn ouders ook mijn twee jaar oudere zus Isabel in 2018 is overleden en mijn zes jaar jongere tweelingzussen Constance en Danielle nog niet waren geboren toen oma Alie in het herstellingsoord verbleef.

Op de achterflap van de agenda prijkt een reclame van de Ubica-matrassen, een nog altijd bestaande firma, met een uiltje in het logo.

Waarom opa Arie in 1970 en 1971 geen nieuwe agenda meer heeft gekocht, maar die van 1969 is blijven gebruiken, is mij niet duidelijk. Wellicht uit zuinigheid. Het ongerief dat in 1970 en 1971 de data niet meer klopten met de weekdays van 1969, heeft hij blijkbaar voor lief genomen.

De indeling

Dan de binnenkant. Het kleine boekje telt 160 pagina's. Indeling en inhoud verschillen niet veel van die van de gemiddelde hedendaagse agenda.

Het middendeel omvat de eigenlijke weekagenda die zo'n honderd pagina's beslaat en de naam 'kalendarium' draagt. Dit kalendarium loopt van zondag 29 december 1968 tot en met donderdag 1 januari 1970. De dagen zondag tot en met donderdag staan op de linker pagina; vrijdag en zaterdag op de rechter. In de resterende ruimte daaronder staat telkens informatie over een tram-, metro- of buslijn van de RET, met alle haltes en de vertrek- en aankomsttijden. In 1969 was er in Rotterdam overigens nog maar één metrolijn, die van het Centraal Station naar het Zuidplein, geopend in 1968.

Wat in dit kalendarium in het oog springt, is het intens keurige schuinschrift waarin opa Arie het merendeel van zijn gegevens secuur heeft genoteerd. Hij had, zeker voor iemand met niet meer dan een lagere schoolopleiding, een opmerkelijk mooi, rondborstig handschrift. Hij schreef niet met vulpen zoals je in die tijd van een man op leeftijd zou verwachten, maar met een ballpoint. In dat zelfde prachtige, bijna kalligrafische handschrift noteerde hij ook de woorden in de ontelbare kruiswoordraadselboekjes die hij in de loop van zijn leven heeft ingevuld en waaraan ik een deel van mijn woordenschat en nutteloze feitenkennis te danken heb.

Tussen al dat schoonschrift vallen de notities die zijn opgetekend in een hoekig, hanepoterig handschrift en een afwijkende lichtere inktkleur des te meer op. Deze stammen uit de laatste maanden van 1970 en het eerste halfjaar van

1971, de periode waarin een ongeneeslijke longkanker opa Arie van een stevige kerel – de onbetwiste lookalike van Lyndon B. Johnson, van 1963 tot 1969 president van de Verenigde Staten - transformeerde tot een uitgemergeld halfdood vogeltje, voor wie het hanteren van een ballpoint een krachttoer betekende. Een beetje zitten suffen voor het raam en af en toe een blik werpen op de buitenwereld was het weinige waartoe hij zijn laatste weken thuis nog in staat was. Het is een van de meest treurigmakende plaatjes in mijn hoofd: een geknakte man met een mager, intens bleek nekje boven een veel te ruim vallend bruin colbert, uitkijkend over een wereld waaraan hij nauwelijks meer deelhad.

Veel van wat opa Arie in het kalendarium heeft opgeschreven, is uiteraard verbonden met mijn jeugd. Omdat ik gezegend ben met en tevens geplaagd wordt door bovenmatig veel jeugdherinneringen, valt daar veel over te vertellen. Maar laten we, voor ik daartoe overga, het eerste en laatste deel van de agenda onder de loep nemen. Die bevatten naast een pagina met een verantwoording van de verstrekte gegevens en een dankwoord aan de adverteerders door het bestuur van 'De Eendracht', de jaarkalenders van 1968, 1969, 1970 en een eeuwigdurende kalender van 1801-1980. Daarnaast een serie reclameboodschappen en een groot aantal lijstjes met feiten en wetenswaardigheden: feestdagen, leden van het gemeentebestuur en de gemeenteraad, in Rotterdam gevestigde consulaten, posttarieven, telefoonnummers, vreemde valuta, waterstanden, openingstijden van de Koningshavenbrug, titulatuur, afkortingen van organisaties, voetbal- en